Utjecaj glazbe na razvoj govora

Radić, Antonela

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:610495

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository

Otvoreni pristupSVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

ANTONELA RADIĆ

ZAVRŠNI RAD

UTJECAJ GLAZBE NA RAZVOJ GOVORA

Petrinja, rujan, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Petrinja

PREDMET : METODIKA GLAZBENE KULTURE

ZAVRŠNI RAD

KANDIDAT: ANTONELA RADIĆ

TEMA I NASLOV ZAVRŠNOG RADA : UTJECAJ GLAZBE NA RAZVOJGOVORA

MENTOR: dr.sc. Jelena Blašković, predavačica

Petrinja, rujan, 2017

Zahvaljujem se profesorici Blašković na trudu i mentorstvu,
bratu Robertu na tehničkoj podršci,
roditeljima Mirjani i Željku na svim neprospavanim noćima
i krezavoj Ivi iz Pčelice.

Sadržaj:

Popis tablica i slika 2
Sažetak 3
Summary 4
1. Uvod 5
2. Glazba 6
2.1. Psihološki utjecaj glazbe 7
2.2. Put zvučnog vala. 7
2.3.Zvuk i pokret 9
3. Motorika. 12
3.1. Prostor 12
3.2. Gruba motorika 13
3.3. Fina motorika: 14
4. Govor 19
4.1. Kako nastaje govor 19
4.2. Vrednote govorenoga jezika i glazbena izražajna sredstva 22
5. Jezični, govorni i komunikacijski problemi djece predškolske dobi i utjecaj glazbenih sastavnica 24
5.1. Mucanje 24
5.2. Dislalija 26
5.2.1. Senzorički poremećaj dislalije 29
5.3. Oštećenje sluha 30
6. Glazbeni segmenti u odgojno-obrazovnim ustanovama 31
6.1.Pjevanje 32
6.2. Brojalice 32
6.3.Igre s pokretom 33
7. Zaključak 35
Literatura 36
Životopis 38
Izjava o samostalnoj izradi rada 39
Izjava o javnoj obrani rada 40

Popis tablica :

Tablica 1.*Povezanost auditivnih vrednota govorenoga jezika i izražajnih Sredstava glazbe*.....23

Popis slika :

Slika 1. *Anatomska građa uha*.....8
Slika 2. *Vestibularni aparat* 9
Slika 3. *Sličnost u položaju prstiju prilikom vježbi za razvoj kinestetičkih osnova pokreta ruku i sviranja gitare* 15
Slika 4. *Sličnost u položaju ruku prilikom vježbi na ravnoj površini i sviranja klavira*……16
Slika 5. *Sličnost u položaju ruku prilikom vježbi na ravnoj površini i sviranja djembe bubnja* 17
Slika 6. *Sličnost u položaju ruku prilikom imitacijskih vježbi za ruke i položaja ruke dirigenta* ……....18
Slika 7. *Rezonator i artikulatori* 20
Slika 8. *Anatomski prikaz organa za govor* 21
Slika 9. *Govorni primjer brojalice* ……..25
Slika 10. *Primjer brojalice praćen motoričkom igrom prstima*…….....…… 25

Sažetak

U radu se razmatra pozitivan utjecaj glazbe na razvoj govora. U svrhu toga, objašnjen je psihološki utjecaj glazbe na razvoj mozga, te način na koji zvuk dolazi do receptora potrebnih za daljnje percipiranje. Sukladno tome, na važnosti dobiva i osjet za ravnotežu koji je potreban za daljnje ovladavanje motorikom, također važne za razvijanje govora. Uzročno – posljedična veza potkrijepljena je primjerima pokreta i usporedbom vježbi za razvoj motoričkih pokreta ruku te sviranjem glazbenih instrumenata. Ističe se važnost i povezanost glazbenih elemenata i vrednota govorenog jezika te korekcija govornih i komunikacijskih teškoća putem ritmiziranih pjesama i igara. Također se navodi važnost glazbenog odgoja unutar odgojno – obrazovnih ustanova koji rezultira cjelokupnim razvojem djeteta.

Ključne riječi: glazba, govor, pokret, zvuk

Summary

This paper discusses the positive influence of music on speech development. More specifically, it explores the psychological impact of music on the developing brain and the method by which sound reaches the necessary receptors for further perception.

Furthermore, it facilitates the sense of balance needed to master motor skills, which are also crucial to speech development. This casual relationship is supported by examples of movement and additionally, by similarly comparing exercises to aid in the development of motor arm movments ild. using the release of musical instruments. The importance and connectivity of the musical elements and the value of the spoken language are emphasized, as is the improvement of speech and communication difficulties through rhytmic songs and games. This paper also cites the importance of music education within educational institutions, which are fundamental in the overall development of the child

Key words: music, movement, sound, speech

1. Uvod

Watara Ohashi, poznati Shiatsu učitelj jednom je prilikom izjavio: " *Kada pogledate uho, primjetiti ćete da je ono oblikovano kao embrio i možete ga doživjeti kao temlj mikrokozmosa koji drži cijelo tijelo*. " (Majsec Vrbanić, 2008, str. 49) U dvadeset i četvrtom tjednu trudnoće, u djeteta je već razvijen organ sluha pomoću kojega prihvaća zvukove i šumove iz probavnog sustava majke i njezin glas. Mnoga istraživanja koja su se vodila na temelju percipiranja zvuka unutar majčine utrobe, dokazala su da su djeca kojoj su za vrijeme prenatalnog razvoja slušala glazbu imala veće uspjehe u mentalnom razvoju.

Glazba je ton, pokrenut i ispričan glazbenim elementima intonacije, inteziteta, dinamike, tempa, ritma i melodije koji su jednaki glasu i pokretanju istog kroz ono što nazivamo vrednotama govorenog jezika. One su prirodno sadržane u svakom čovjeku, baš kao i motiv pokretanja i motiv glazbenog percipiranja (Guberina, 1957). Sukladno tome, pokret, sluh i govor se međusobno povezani i nadopunjavaju se. Da bismo percipirali zvuk, potrebno je da se pokrene nešto što ga proizvodi. Potom se zvučni val kreće vanjskim, srednjim i unutarnjim uhom gdje titranjem stimulira cijeli vestibularni sustav, presudan za ravnotežu i kretanje. Titraju i glasnice koje se prilikom pokretanja zraka kroz pluća, otvaraju i zatvaraju i time proizvode bezvučne i zvučne glasove koji se u rezonatorima (prostor, šupljina u kojem se daljnje oblikuje glas, zvuk) daljnje oblikuju – pokretanjem. Pokreće se artikulacijski aparat, sastavljen od ne pokretljivih i pokretljivih artikulatora čija struktura, inervacija i elastičnost ovise o daljnjem produktu glasa, prethodno stimuliranog zvukom i rezultat je percepcipiranja sluhom (Radovančić, 1995). U radu se istražuju poveznice pokreta, sluha i govora te njihovog međusobnog nadovezivanja i nadopunjavanja. Ističe se važnost glazbe i glazbenih elemenata koji su egzaktni verbalnom načinu komunikacije, te povezanost motorike stimulirane glazbom, i razvoja govora.

2. Glazba

" *Što je glazba? Ona čini da se osjećate dobro.*" [1], sasvim jednostavno rekao bi Johann Sebastian Bach a mnogi bi se ljubitelji glazbene umjetnosti sa sigurnošću složili. Slušanje glazbe pobuđuje u nama spektar različitih raspoloženja zahvaljujući vibracijama zvuka koji djeluju na kognitivne, psihološke, emocionalne i tjelesne funkcije mozga te osebujnim izražajnim sredstvima, usko povezanima sa razvijanjem i njegovanjem senzomotoričkih sposobnosti. Kada glazba već tako izuzetno djeluje na čovjeka, kako njezino Veličanstvo omeđiti definicijom?

Grčka i rimska antika te srednji vijek na glazbu gledaju kao znanost i umjetnost. Doba romantizma opisuje glazbu kao *umjetnost koja tonovima izražava osjećaje,* dok racionalizam odgovara : *Glazba je pokretljiva igra tonova ;* što su samo neke od definicija kojima se može objasniti jedna strana glazbe, i to ona koja se u određenom trenutku činila najznačajnijom.

S toga su autori Muzičke enciklopedije pokušali objediniti sva područja definicijom glazbe kao " umjetnička disciplina koje je materijal zvuk." (Manserotti , 1987, str.5) I doista, o važnosti i značaju ove umjetničke discipline govorio je i grčki filozof Platon u djelu *Država* stavljajući je u sam vrh edukacije, no ističući opasnost od očaravanja, fasciniranja i opijanja duše glazbom, koja potom biva prisvojena. Zato je, navodi, harmoničnim prizvukom lire i kitare poželjno uspješno harmonizirati mirne socijalne slojeve za daljnji boljitak Države (Platon, 2009).

Kao što je i sam Platon zaključio, glazba je vrlo moćan medij koji ima snažan utjecaj na razini društvene skupine jer omogućava komunikaciju na kojoj riječi više nisu potrebne. Na individualnoj razini, svojim neposrednim djelovanjem glazba omogućuje pojedincu istraživanje i izražavanje identiteta, svojih osobnih stavova, preferencija i mogućnost za bolju društvenu prilagodbu (Majsec Vrbanić, 2008).

[1] http://citati-izreke.net/Glazba.html (14.9.2017)

2.1. Psihološki utjecaj glazbe

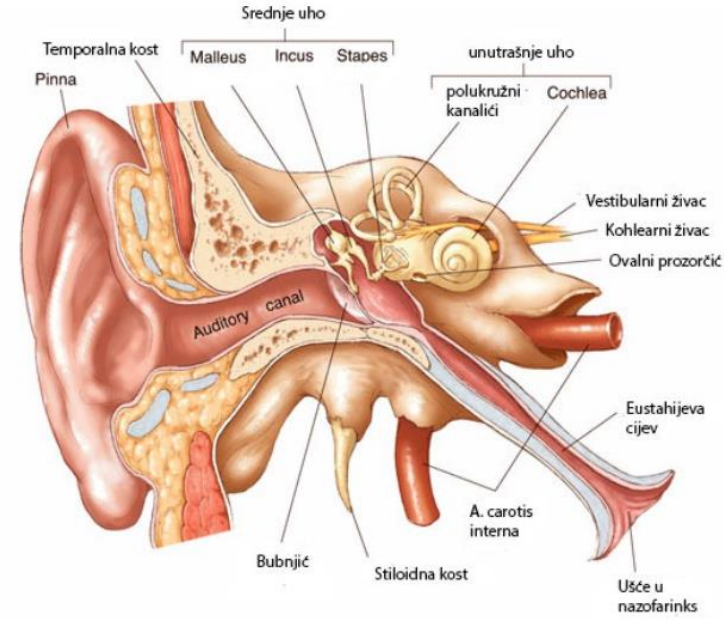
Istraživanja su pokazala da naše osjećajne reakcije na zvuk kontrolira amigdala – ganglijska nakupina u mozgu koja upravlja osjećajima. Kako bi glazbeni impuls ostvario svoj naum u stimuliranju cijelog sustava čovjeka, on prvo prolazi pojačalom signala za dolazeće informacije, talamusmom. Tada suradnjom talamusa i amigdale, glazbeni impuls postaje osjećajno značenje koje na nas u trenutku zabljesne tugom, srećom, hrabrosti, snagom ili sasvim nekom neobjašnjivom emocionalnom reakcijom (Majsec Vrbanić, 2008). Ne postoji dovoljno istražena uzročno – posljedična veza kao odgovor na pitanje: Čime, na koga i zašto djeluje glazba? Prema predavanju Josefa K., predavača o djelovanju Majsec Vrbanić (2008, str. 13) navodi : *" pokušaj odgovaranja na takva pitanja samo proširuju krug problema unutar kojih se suočavamo s glazbom u odnosu na refleksivni sustav, kao i na asocijativne i kognitivne sposobnosti."* Prema tome, ne postoji niti jedno istraživanje kojime se može jasno predvidjeti učinak glazbe na pojedinca; takav proces odvija se u prirođenim apstrakcijama mozga. Iako se područje za doživljavanje glazbe nalazi u sljepoočnom režnju, u sposobnost percipiranja glazbenih iskustava (vidnih, slušnih, spoznajnih, osjećajnih, refleksnih, itd.), uključuju se obje polutke mozga. Neuroni koji djeluju na razini instinktivnog i perceptivnog, pobuđuju emocionalni sustav koji potom izaziva naše emocionalne reakcije sukladne glazbi koju slušamo i trenutnom raspoloženju.

Raspoloženja nastaju dodirom iz vanjskog svijeta. Kada se dodirnu osjećanja, nastaje zvuk, a kada zvuci dobiju oblik ; nastaje glazba (Majsec Vrbanić, 2008).

2.2. Put zvučnog vala

Glazba i njezina odrednica zvuk, nalaze sve svugdje oko nas gdje senzornim i taktilnim putem pronalaze način za stimulaciju živčanog sustava čovjeka. Najvažniji organ za primanje zvučnih podražaja jest organ sluha, odnosno uho. Sastavljeno od naizgled jednostavne anatomske građe (vanjsko, srednje i unutarnje uho), ljudsko uho razlikuje zvukove unutar deset oktava i time postaje primarnim receptorom vanjskih podražaja. Zvuk koji dopire do nas, zapravo je valno titranje zraka u sekundi koju nazivamo frekvencijom (Hz).

Ljudsko uho može percipirati bogatstvo frekvencija (šesnaest do dvadeset tisuća herca), a najosjetljivije je na niske (Motte - Haber, 1999). Duljina zvučnog vala ovisi o samom tonu vala. Visoki ton ima manju duljinu vala, srednji ima dužu, a niski najdužu duljinu (Padovan, Kosoković, Pansini, Poljak, 1991). Uška koja služi kao prijamnik određuje smjer dolaska zvuka te zvučni podražaj pretvara u živčani impuls koji putem zvukovoda putuje do bubnjića. Zamislimo bubnjić kao elipsastu membranu koja odvaja vanjsko od srednjeg uha. U srednjem uhu, zvučni impuls prolazi kroz tri sitne koščice ljudskoga tijela : čekić, nakovanj i stremen koji ga nakon obrade još titravijeg šalju u unutarnje uho. Tamo ga dočekuje *Cortijev organ*, sakriven unutar dobro poznate pužnice i prekriven nizom osjetljivih dlačica (cilije), što ga čini središtem ljudskog osjeta sluha. Ovisno o frekvenciji dolaznog zvuka, cilije se gibaju što uzrokuje pojavu elektriciteta koje se u obliku električnih impulsa prenosi živcem do centra za sluh u velikom mozgu. Od te točke, mozak višestruko procesuira glazbu koja potom u nama izaziva različite reakcije – psihološke, emocionalne, biheviorističke (na razini ponašanja), kognitivne te motoričke reakcije.

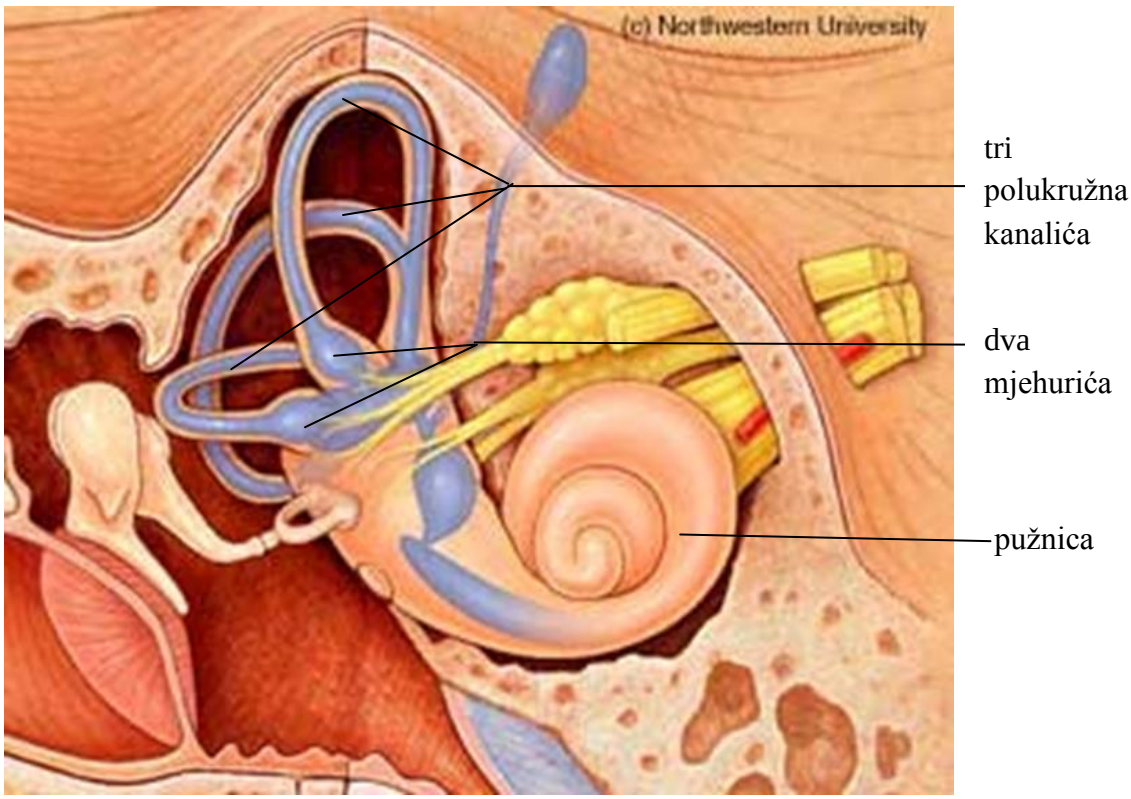
Slika1.Anatomska građa uha[2]

Na slici 1. prikazana je građa uha kao glavnog receptora zvuka

[2]http://www.perpetuum-lab.com.hr/uploads/monthly_2015_12/anatomija_uha.thumb.png.d204eba708d921975ffc5195ae443bc7.png (14.9.2017)

2.3. Zvuk i pokret

Proces motoričkih reakcija detaljnije nam objašnjava daljnja spoznaja o strukturi slušnog organa. Unutar koštanog oklopa labirinta u unutrašnjem uhu, nalazi se opnasti labirint sačinjen od dva mjehurića i tri polukružna kanalića koji reguliraju kretanje čovjeka. Prema Moslovara i Butković Soldo (2011), razvoj vestibularnog labirinta počinje se razvijati tijekom trećeg tjedna embrionalnog razvoja. Kasnijim razvojem formiraju se građa i funkcija vestibulatora, povezani sa kontrolom ravnoteže i doživljavanja prostorne orijentacije.

Slika 2. Vestibularni aparat[3]

Prilikom prolaska zvučnog impulsa te obradom unutar tri male koščice srednjeg uha (čekić, nakovanj, stremen), titrava pužnica stimulira tri kanalića i giba tekućinu unutar dva mjehurića ; središta osjeta za ravnotežu. Potom se impuls živčanim vlaknima prenosi u centar za ravnotežu u malom mozgu.

[3] http://www.dizziness-and-balance.com/images/Membranous-Labyrinth-scd.jpg (14.09.2017)

Cijeli taj osjetljivi sklop unutrašnjeg uha gdje se nalaze organ za osjet sluha i ravnoteže naziva se **vestibularni aparat** (Moslovara, Butković Soldo 2011).
Oštećenjem jedne od funkcija uspostavlja se problem balansa tijela, odnosno sposobnosti tijela da se zadrži u stanju mirovanja ili kretanja. Kao potvrda ispravnosti, vestibularni sustav ima tri zadaće u odnosu na pokret (Pecotić,n.d.):
1) održavanje ravnoteže i stava tijela
2) usklađivanje pokreta glave s pokretima trupa
3) usklađivanje pokreta glave s pokretima očiju

Impuls putuje još jednim živčanim sklopom, a to je slušni centar ⟶ centar za slušanje govora ⟶ motorni centar.
Sva tri centra zasigurno su surađivala onda kada je onomatopejska[4] nužda navela najprimitivnijeg, prvog čovjeka na prvu refleksnu reakciju praćenu zvukom i pokretima. Da bi mogao postojati i živjeti, primitivni čovjek morao se i mogao se služiti pokretom i zvukom jer je bio u anatomskom stanju da tim načinom izrazi reflekse.Fiziološki nagoni tjerali su ga da pokretima traži hranu, da ju rukama sakuplja, da emitira krikove pri boli i ostalim razdražljivim trenucima te da, u nagonu za održavanje i samoobranu slijepo imitira stvarnost krikom i opsežnim motoričkim pokretima Nužda refleksa, povezana sa neartikuliranim izražavanjem, može dobro odgovarati biološkim sastavnicama jezika koje će se uz čovjekovu borbu s prirodom, razvojem misli i anatomskim promjenama pokazati izrazito važnima za daljnje artikuliranje glasova. Kada je već mogao povezivati pojmove u prirodi, kada je shvatio uzročno-posljedični odnos, kada je apstraktno mišljenje postalo svojinom čovjeka, tada je stekao mogućnost da se služi i tada se počeo služiti artikuliranim govorom; riječima kao simbolima.

Služeći se što više artikuliranim riječima, čovjek je napredovao u svom materijalnom i duhovnom životu prilagođavajući se vrednotama govorenog jezika koje je zbog svog urođenog spoja sa prirodom već imao u sebi. Primjer toga je poseban slučaj nalik etapi prije upotrebe artikulrane riječi. Zbog refleksa ili snažnog uzbuđenja, čovjek je prisiljen emitirati krik, jauk, pokret. U tom je trenutku čovjekova misao odsutna, a vrednote govorenog jezika poprimaju formu prirodnog

[4] **Onomatopeja** *ž. lingv* **1. s**tvaranje riječi (ili imena) kojega glasovni oblik podsjeća na stvar ili zvuk koji imenuje (Anić, 2004 ; 940)

zvuka i pokreta. Takav slučaj također pokazuje da je artikulirana riječ najuže povezana sa mišlju (Guberina, 1952).

U predekspresivnom razdoblju[5], spontani krik, glasan i bistar, reproduciran uz pokret, odraz je fiziološkog i emotivnog stanja zdrave bebe unutar prve faze razvoja govora (do drugog mjeseca). Prilikom uspostave kontrole nad intezitetom i visinom glasa, te kontrole pokreta govornih organa, dvomjesečno dijete razvija slušnu koncentraciju. Ovladavanjem intonacije, u trećem mjesecu razvoja te pojavom socijalnih reakcija poput smijeha i gukanja (od drugog do petog mjeseca) dijete je spremno za detaljnije igranje govornim aparatom i treću fazu – fazu početnog slogovnog glasanja. (od četvrtog ili petog mjeseca do sedam i pol mjeseci). Redupliciranо brbljanje sastoji se od par slogova kontroliranih sluhom. Daljnjim razvitkom sluha i artikulacije, dijete kontrolira ponavljanje slogova i tako u posljednjoj fazi između osmoga mjeseca i prve godine života nastaju prve riječi (Posokhova, 1999).

Kroz cijeli taj proces, angažman djetetove najbliže okoline ima važnu ulogu. Osim zadovoljavanja primarnih fizioloških potreba te potrebe za sigurnošću i ljubavi, veliku važnost ima i stimuliranje receptora podražaja. Jedna od takvih je ona drevna, spontana igra majke koja nježnim dodirom, glasom i ritmičkim pokretima osvješćuje dijete najranije dobi o njegovom postojanju i mogućnostima te potiče razvoj socijalne reakcije i interakcije. Hopsalicama, uspavankama, bajalicama, gegalicama, pljeskalicama, majka upoznaje dijete sa intonacijom i ritmom, ujedno vrednotama govorenog jezika koje će svoje svoje mjesto naći nešto kasnije u ovom radu (Crnković, 1998).

[5] Predeskpresivno razdoblje (razumijevanje jezika (0 – 1 g.)) . (Kuvač Kraljević,2015,str. 26)

3. Motorika

Igrajući se s majkom, dijete svoje emocionalne doživljaje potkrepljuje pokretom. Ono zahtjeva, percipira i reagira na splet emocionalno - fizioloških potreba, pa maše nožicama, rukama i testira hvat. Prema Čuturić (1996), motoriku obavljaju glatki te veliki i mali poprečno – prugasti mišići koji omogućuju statičke i dinamičke pokrete tijela poput držanja glave, sjedenja, hodanja i penjanja. U desetom mjesecu dijete stoji na nogama uz pridržavanje za krevetić. Pažljivo promatra okolinu i osluškuje majčino dozivanje koja se, uživajući igrom sakrila iza kreveta ne znajući kako neposrednom aktivnosti zapravo testira fizički sluh te pospješuje razvoj slušne percepcije svog mališana. Primjetivši ju, uzbuđeno skakuće na mjestu i pokušava dohvatiti majku koja ga hvata u zagrljaj. Taj idilični trenutak produkt je biološke komponente kretanja koja ovisi o usklađenosti središnjeg i perifernog živčanog sustava, te vegetativnog sustava(Moslovara, Butković Soldo,2011).
Čuturić (1996) također navodi kako je pokret vezan uz psihički razvoj djeteta i kao takav, praćenjem ritma razvoja motorike ukazuje se i na stupanj psihičke razvijenosti. Sukladno tome, Majsec Vrbanić (2008) iznosi kako je kretanje u uskoj vezi s inteligencijom, a dijete upravo uz pomoć kretanja razvija inteligenciju.

3.1. Prostor

Funkciju upravljačke jedinice kojom se ovisno o sistemu, usklađuje funkcionalnost njegovih podsistema nazivamo koordinacijom.[6] U ovom slučaju, upravljačka jedinica jest pravilno izveden motorički pokret, a za pravilno izveden motorički pokret, potrebna je pravilna inervacija i funkcionalnost organa, te stimluacija i volja. Za izražavanje pokretom potreban je prostor koji je pak ogromna, neobuhvatljiva veličina. U njemu čovjek percipira, istražuje i djeluje. Prije nego što postane čovjekom[7], dijete se prvi put susreće sa prostorom pri rođenju. Tek svojim prvim udahom, novorođenče upija prostor koji potom glasovnim krikom potvrđuje.

[6] http://staznaci.com/koordinacija (24.9.2017)
[7] Čovjek – odrastao pripadnik bilo koje rase ili spola ; potpuna i cjelovita ličnost. (Anić, 2004, str. 172)

Proširenje prostora ostvaruje se daljnjim pokretima novorođenčeta u nastojanju dohvaćanja majke iz čijeg će naručja promatrati prostornu okolinu i time bogatiti svoja iskustva. U sedmom mjesecu, kada se naziru prvi znakovi puzanja, djetetovo istraživanje novoga, vanjskoga prostora, sukladno je istraživanju prostora unutar artikulacijskog aparata. Motorička reakcija na prethodno percipirani slušni podražaj, navest će znatiželjno dijete na četveronožni pokret praćen brbljanjem. Pojavom prvih glazbenih reakcija (od devetog do osamnaestog mjeseca) , pojaviti će se prve riječi i prvi koraci, te dominacija veće prostorne jedinice. Uzročno – posljedična veza uspostavljanja suodnosa zvuka i govora u prostoru svoju će važnost potkrijepiti ritmičkim pokretima prilikom pravih glazbenih reakcija (od osamnaestog mjeseca do treće godine) koje će osim prirodnih oblika kretanja, biti temeljem govornog pamćenja i usavršavanja govornog ritma (Guberina, 2010).

3.2. Gruba motorika

Prema Aniću (2004) ritam je pokret ili radnja karakteristična po stalnom ponavljanju elemenata.

Primjerima asocijacijom na riječ "ritam" ukazuje se na neizbježnu povezanost navedene komponente i pokreta : ritam sekcija[8] , ritam otkucaja sata, ritam otkucaja srca, ritam života, bioritam, ritam koraka, koračnica[9], hodanje, hodanje uz sviranje, hodanje na prstima, skok, sunožni skok, skok na jednoj nozi, skok uz ritam i mnoge druge.

Svaka osoba i svako dijete, posjeduju u sebi instinkt za ritam (Manserotti, 1987). Igrajući se sa istim, utječe se na stjecanje samokontrole i obuzdavanje motoričnosti, što je potrebno za kontrolirano korištenje svih mišićnih skupina, a koje nazivamo grubom motorikom Ona podrazumijeva aktivnosti koje vode dijete od prvog podizanja ručica do prvog čvrstog hvatanja lopte, kao i prva medalja iz školske atletske utrke kojoj prethode pažljivi i nesigurni prvi koraci. Sve to čini lokomotorni sustav čovjeka, povezan nizom živčanih niti i impulsa koji djeluju u prostoru; istom onom prostoru povezanom s mišlju i prvim slogovima, riječima i rečenicama. U vrtićkoj se praksi simbioza pokreta, govora i zvuka može obuhvatiti u aktivnosti

[8] Ritam sekcija – temelj izvođačkog sastava u jazzu (www.wikipedia.com)

[9] Koračnica – (marš) instrumentalna skladba kojoj je svrha uskladiti tempo i korake skupine ljudi u hodu. Pravilnom izmjenjivanju lijeve i desne noge odgovaraju u koračnici parne mjere 4/4, 2/4. (Veliki skladatelji i njihova glazba, 1996)

skupine djevojčica koje preskaču vijaču, ritmizirajući ju brojalicom. Dvije djevojčice koje na suprotnim stranama drže konop, drže ga čvrstim hvatom i njegovu dinamiku određuju pokretom ručnog zgloba. Takav opseg pokreta pripada finoj motorici.

3.3. Fina motorika

Ponekad se uhvatimo kako lupkamo prstima imitirajući glazbu koju smatramo stimulativnom. To se refleksivna glazbena iskustva ispoljavaju pokretima fine motorike. Fina motorika ili mikromotorika je sposobnost ovladavanja tjelesnim pokretom manje skupine mišića. Očituje se u pokretljivosti ručnih prstiju te hvatu olovke koji postupnom gradacijom napreduje od čvrstog hvata olovke šakom do troprstog hvata (Kikierman,Muter,2007).

O važnosti fine motorike govori nam autorica Ilona Posokhova (2005) koja praćenjem istraživanja o povezanosti govora i fine motorike zaključuje kako se formiranje govornih centara, ostvaruje se pod utjecajem živčanih impulsa ručnih prstiju. S toga, što je fina motorika prstiju razvijenija, razvijeniji je i govor.

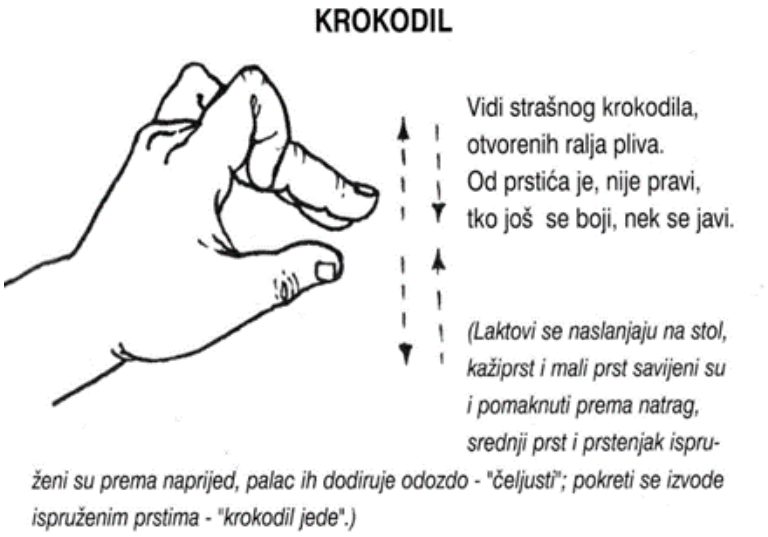
Prirodnoj znatiželji djeteta odgovara upoznavanje okoline rukama. Takav način upoznavanja odgovora okulomotorici dijelu senzomotorike koja se u djeteta očituje koordinacijom gledanja i hvatanja predmeta iz okoline (Čuturić, 1996).

Taktilnim osjetom dijete percipira različite materijalne strukture, dimenziju, funkcionalnost i zvučnost predmeta. Zašto onda, prirodno znatiželjnom djetetu ne ponuditi glazbeni instrument?

Za postizanje određenog zvuka na žičanim instrumentima, potrebno je primijeniti hvat na vratu, te žice pažljivo prebrati prstima. Potrebna je dakle, inervacija organa, hvat i fina motorika. Prema Herljević i Posokhova (2002) u korekciji govornih odstupanja, vježbe za razvoj kinestetičke osnove pokreta ruku zauzimaju posebnu važnost. Osim što su zabavnog sadržaja, sistematičnim pristupom (od masaže dlanova i prstiju do pokretanja), igre prstićima pomažu u koordinaciji oko-ruka. Istraživanjem žičanog instrumenta također se koordiniraju oko i ruka ali im se pridružuje i sluh.

Manserotti (1987) ističe kako glazbene aktivnosti sviranja pomažu djeci u točnijem zapažanju visine tonova, ritmičkih i dinamičkih odnosa među njima te raznolikost boja među tonovima

Sljedeći prikazi ukazuju na sličnost vježbi za razvijanje fine motorike prstiju i sviranje pojedinih glazbenih instrumenata

(Osmanova, 2010, str.31.)

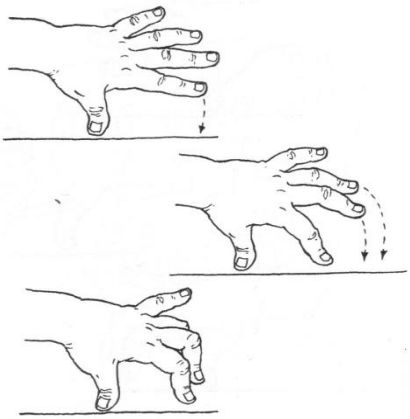
Hvat vrata gitare. [10]

Slika 3.
Sličnost u položaju prstiju prilikom vježbi za razvoj kinestetičkih osnova pokreta ruku i sviranja gitare

[10] https://i0.wp.com/www.malaskolagitare.com/wp-content/uploads/2011/11/akordi-za-gitaru-g-dur.png?fit=400%2C280&resize=350%2C200 (24.09.2017)

Prste tamo vidi male,
skaču na proplanku,
jačaju se i vesele,
na svježemu zraku.
Spretni prsti, jaki dlan,
i rukopis je uredan.

(Jagodicama dodirivati stol, počevši od palca.)

Prstiće ti sve izbroj
na obje ruke isti broj
na lijevoj pet
na desnoj pet
neka sazna
cijeli svijet.

(Ruka je na stolu dlanom prema dolje.)
(Jagodicama dodirivati stol, počevši od palca.)

(Osmanova,2010, str. 53)

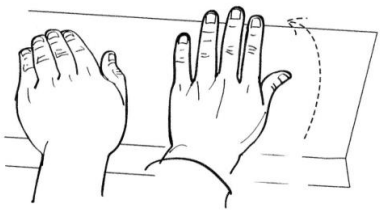
Sviranje klavira[11]

Slika 4.
Sličnost u položaju ruku prilikom vježbi na ravnoj površini i sviranja klavira

[11] http://www.hrt.hr/media/tt_news/klavir_03.jpg.688x388_q85_crop_upscale.jpg (24.09.2017)

Novu igru stvaram,
poklopac otvaram,
poklopac zatvaram.

(Držeći ruku na stolu, pridići dlan.)
(Podizati i spuštati dlan.)

* * *

Gore-dolje ide dlan,
poklopac se kreće sam.

(Držeći ruku na stolu, pridići dlan.)
(Podizati i spuštati dlan.)

Gore-dolje ide dlan,

(Ruke su dlanovima položene na stol.)

guska gače cijeli dan.

(Držeći ruku na stolu, pridizati i spuštati dlan.)

(Osmanova, 2010, str.51)

Sviranje djembe bubnja [12]

Slika5.

Sličnost u položaju ruku prilikom vježbi na ravnoj površini i sviranja djembe bubnja

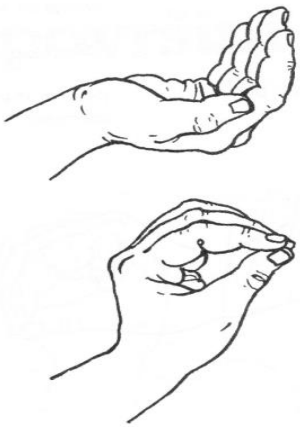
[12]http://mok.hr/media/k2/galleries/19037/IDEJE%20N03%20-%20aroliji%20djembe%20bubnjeva%20nije%20odlio%20ni%20legendarni%20glumac%20piro%20Guberina.jpg (24. 09.2017)

U vrtu kod moje bake, *(Stisnuta šaka - otvoren dlan.)*

kupine su sočne, slatke. *(Pokreti oponašanja branja kupina.)*

Nabrali smo puni dlan, *(Dlanovi prema gore, prsti su stisnuti.)*

da nam slađi bude dan. *(Prsti su skupljeni s palcem.)*

(Osmanova 2010, str.47)

Položaju ruku dirigenta prilikom davanja uputa filharmonijskom orkestru

Slika 6.

Sličnost u položaju ruku prilikom imitacijskih vježbi za ruke i položaja ruke dirigenta

[13] http://www.zvornikdanas.com/wp-content/uploads/2015/01/dirigent-filharmonija.jpg (24.09.2017)

4. Govor

Uredan fiziološki sluh koji se razvija prilikom normalnog razvoja14 ; razvija se sukladno pokretu i preduvjet je za razvoj govora (Posokhova, 2010).

Pavličević – Franić (2005) definira govor kao individualnu tvorevinu svakog pojedinca. Kuvač Kraljević (2005) naglašava: *"kada dijete proizvede prvu riječ i time uđe u fazu jednočlanog iskaza, započinje jezično razdoblje."* (str.29)

Takvo razdoblje, nastupa od prve godine i razvija se tokom cijeloga života. Nakon što su individualnim tempom ovladali prepoznavanjem glasova, kontrolu vokalne proizvodnje i razvijenost simboličke funkcije, djeca holofrazama[15] započinju komunikaciju.

Prema Posokhovoj (1999), djeca toliko brzo upijaju vanjske podražaje da u drugoj godini života njihov vokabular sadrži dvjesto do tristo riječi što je veliki napredak od holofraza. Još bržim napretkom čini se onaj u trećoj godini, kada ispravno izgovaraju sve samoglasnike i deset suglasnika unutar vokabulara od tisuću i petsto do dvije tisuće riječi. Starija predškolska dob, donosi već mnogo toga čime su djeca postala ozbiljni mali ljudi, koji vladaju razumijevanjem složenim proširenim rečenicama (četiri do pet godina) , logičkim slijedom i uzročno - posljedičnim shvaćanjem, kretanjem i djelovanjem u prostoru te uspješnim govornim izražavanjem. (šest godina)

4.1. Kako nastaje govor

Govorni proces sastavljen je od nekoliko segmenata koji predstavljaju cjelinu koja sinkronizirano funkcionira i u kojoj jedan dio cjeline ima utjecaj na svaki drugi dio i sustav u cjelini. Primjerice, govorni organi su istovremeno i organi za primanje govora i organi za odašiljanje govora. Glavno osjetilo za primanje govora je sluh.

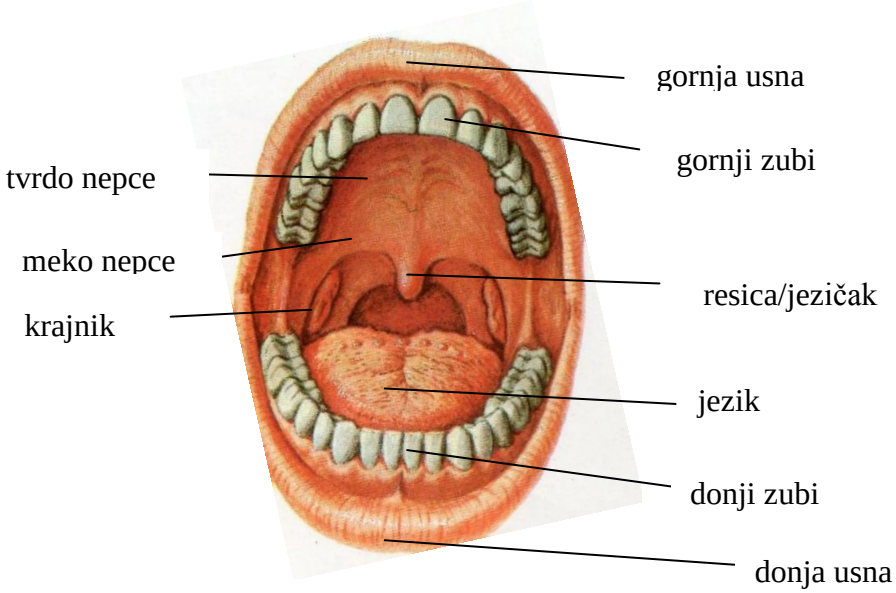
Međutim sluh također kontrolira i izgovor što ga istovremeno čini sustavom za odašiljanje govora (Radovančić, 1995).

[14] Normalan razvoj – razvoj koji se odvija u prirodnim, psihološkim zakonima i karakterističan je za većinski dio populacije (Posokhova, 1999)

[15] Holofraze – riječ koja po sadržaju nosi višestruko značenje ; Kuvač – Kraljević (2005)

Govor započinje udisanjem zraka koji ulazi u pluća. Zatim ga ona preusmjeravaju na glasnice koje prilikom susreta sa zrakom zavibriraju te ga šalju rezonatorima[16] (šupljine ždrijela i nosa) koji ga modificiraju. Usna šupljina je najveća pa se u njoj odvijaju najveće promjene oblika govora/glasa sukladno strukturi, obliku i pokretljivosti pojedinih govornih organa. Za proizvodnju govora potreban je izvor zvuka (glasna žica) i struktura rezonance (vokalni trakt). Iako se frekvencijski opseg govora kreće u rasponu od osamdeset do dvanaest tisuća herca, razumljivost govora odvija se u rasponu od dvije stotine i pedeset do pet tisuća herca.

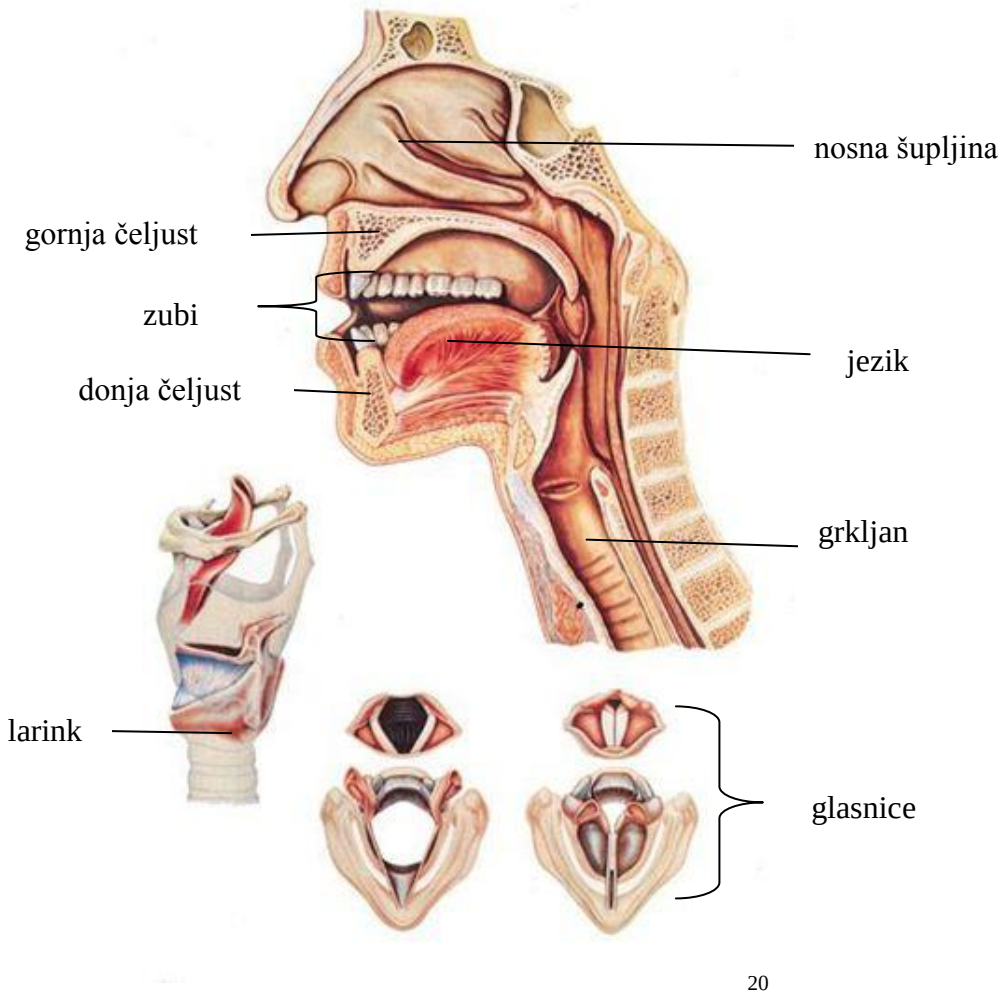
Artikulacija riječi odnosi se na suradnju pokretljivih artikulatora (donja vilica, mišići lica, usne, jezik, meko nepce) i ne pokretljivih artikulatora (gornja vilica, tvrdo nepce, zubi). Mijenjanjem položaja pokretnih i nepokretnih artikulatora, mijenja se oblik i volumen usne šupljine, stvarajući pregrade ili sužene prolaze i na taj način usmjeravaju zrak kroz usnu/nosnu šupljinu.[17]

Slika 7. [18]
Rezonator i artikulatori

[16] Rezonator – Prostor ili tijelo na koji se prenose zvučni valovi (Manserotti, 1987.)
[17] http://www.tomatis.rs/kako-nastaje-govor// (24.09.2017)
[18] Mali anatomski atlas, 1974; tabla 1.

Cjelokupni vokalni mehanizam uključuje rebra, pluća, grlo, oralnu i nosnu šupljinu, trbušne i leđne mišiće. Svi dijelovi tijela igraju ulogu u produkciji glasa i mogu biti odgovorni za njegovu disfunkciju. Primjerice, iščašenje gležnja može prouzrokovati izmijenjeno držanje što daljnje prouzrokuje neefikasnost, slabost i promuklost glasa.[19]

[20]

Slika 8.
Anatomski prikaz organa za govor

Glas se producira zatvaranjem glasnica što nalikuje na pljeskanje. Kada su glasnice napete i trepere- proizvode zvučne glasove, a kada su opuštene, proizvode bezvučni glas (Radovančić, 1995). Govor, a samim time i glas zahtijevaju izuzetnu koordinaciju svih suučesnika koji nas na koncu susreću sa vrednotama govorenog jezika i tada zapravo zaista verbalno komuniciramo.

[19] http://medus.hr.lin6.c-a.hr/?p=336 (19.09.2017)
[20] http://www.model-educa.hr/content/images/thumbs/0001393_organi-govora-2007_550.jpeg (24.09.2017)

4.2. Vrednote govorenoga jezika i glazbena izražajna sredstva

" Jedan ton, bio on ma kako lijep, nije još muzika jer osnovu muzike čini ritmizirana melodija, tj. slijed tonova različite visine i trajanja. " (Manserotti, 1987, str. 8)

Tako je i za glas, najmanji odsječak izgovorene riječi, potrebna akustičnost, artikuliranost i funkcionalnost prilikom usmenog izražavanja. Vrednote govorenog jezika percipiramo osjetilom sluha. One su dodatni čujni ili vidljivi elementi koje govor čine jasnijim, razumljivijim, dojmljivijim i ljepšim. Po svojoj nadopuni sadržaja riječi, mogu biti auditivne i vizualne (Pavlićević – Franić, 2005).

Izražajna sredstva glazbe jednako tako kroz svoje sastavnice oblikuju glazbeni ton od jednostavne dječje pjesmice do Mahlerove[21] simfonije i time glazba, kao i verbalna komunikacija postaje umjetnosti koja odražava čovjekove osjećaje, misli i doživljaje (Manserotti, 1987).

Tablica 1. prikazuje povezanost auditivnih govornih vrednota i glazbeni izražajnih sredstava.

[21] Gustav Mahler- austrijski skladatelj

Tablica1.Povezanost auditivnih vrednota govorenog jezika i izražajnih sredsatva glazbe prema (Anić, 2007. ; Šmit, 2001. ; Pavličević- Franić, 2005.)

Vrednote govorenog jezika	**Definicija**	**Izražajna sredstva glazbe**	**Definicija**	**Usporedba**
Intonacija	Ritmičko-melodična strana govora, izražavanje emocionalnog stanja govornika Može biti: Uzlazna, silazna, ravna	**Melodija**	Niz zvukova koji tvore muzičku frazu ; slijed raspoređenih i ritmički organiziranih tonova	Intonacija i melodija; svaka u svojoj izražajnoj vrijednosti, uz ritmiziranje pojačava značenje riječi/tona/glasa
Intezitet	Jakost, odnosno jačina izgovaranja glasa Tiho, glasno, vrlo glasno	**Dinnamika**	Znanost o stupnjevanju jačine tonova i njihovom međusobnom odnosu Piano, mezzoforte, Forte	Ovladavanjem intonacije, čovjek ovladava dinamikom izgovaranja određenog glasa
Tempo	Brzina govora, ; Može biti vrlo brzo, brzo, polako	**Tempo**	Određena brzina izvođenja glazbene kompozicije ; Oznake za brzi tempo : Presto, allegro oznake za lagani tempo : adagio, lento	Po svojoj definiciji, tempo je stupanj brzine kojom se vrši neka radnja
Pauza	Duži il kraći period prekida i govorenja -kratka, srednja, duga	**Pauza**	Duži ili kraći period prekida	Mogu biti fiziološke (disanje), psihološke, uzročne, logične
Boja ili timbar glasa	Boja glasa karakteristična za svaku osobu	**Boj ili timbar tona**	Boja tona karakteristična za svaki instrument	Kao svaka vrsta glazbenih instrumenata, svaki ljudski glas ima karakterističnu boju

Petar Guberina (1952) ističe da su vrednote govornog jezika svi elementi lingvističkog izričaja koji se javljaju i ostvaruju u govoru te imaju svoju lingvističku vrijednost na osnovi zvuka

5. Jezični, govorni i komunikacijski problemi djece predškolske dobi i utjecaj glazbenih sastavnica

U nastavku slijedi pregled nekih od najučestalijih poremećaja govora, jezika i komunikacije, koje je moguće rehabilitirati glazbom. U tu kategoriju ubrajaju se mucanje, dislalije i oštećenja sluha.

5.1. Mucanje

Poremećaj tečnosti, tempa ili ritma govora koji se ispoljava kroz grčenje mišića govornih organa (usne, jezik, meko nepce, glasnice, dijafragma) a nekad i grčenje mišića cijelog tijela bilježimo kao mucanje. Uzroci za mucanje mogu biti predispozicijski ili proizvodni. Jedan od predispozicijskih uzroka uz mogućnost nasljedne sklonosti, psihičke nestabilnosti samog djeteta i opće zdravstvene slabosti je također i nedovoljna razvijenost osjećaja za tempo i ritam motoričkih funkcija (Posokhova, 1999). Usvajanje oblikovanja tečnog govora zahtjeva logopedsku pomoć te cijeli niz psihoanalize uzročnika poremećaja koji na koncu nikada " ne mora biti taj." Iako je normalno da postoje kratka razdoblja disfluencije, simptom uzbune nastaje ako dijete ponavlja sve kraće elemente, bori se s riječima te znakovi napetosti mišića postaju uočljivi.

Jedna od najvećih grešaka koja se tada može počiniti jest opominjanje djeteta na njegovu teškoću, traženje da ponovi što je htjelo reći te govoriti da razmisli pa kaže. Takve zamjerke djetetu stvaraju pritisak i nikako ne pomažu u korekciji teškoće mucanja. Djetetu je potrebno posvetiti vrijeme i slušati sadržaj (a ne način) govora; slušanje radioemisija i audiobajki pružaju uzoran primjer pravilnog izgovora standardnog jezika. Dijete možemo upoznati i sa stihovima primjerenih dječjih pjesmica. Sistematičnim odabirom, stručna osoba odabire pjesme ne samo primjerene dobi djeteta, nego i prema građi koja je prethodno usvojena. Obzirom da je karakteristika mucanja poremećeaj tempa i ritma govora, zabavne i lakopamtljive brojalice mogu pomoći u korekciji (Kikierman, Muter,2007).

Govorni primjeri

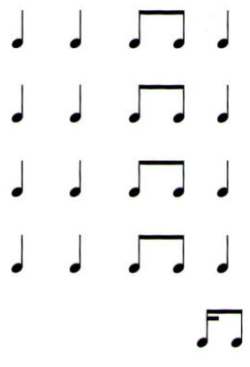
TO SA - TO SAM JA

TO SI - TO SI TI

SA SI - TO SMO MI

TO SA - TO JE SAT

TIK-TAK

Slika 9.

Govorni primjer brojalice (Šmit,2001 ; str. 83.)

Motorička igra (prstima)

TKO	JE	TO ?	1 - 2 - 3
TO	SAM	JA !	4 - 5 - 4
TKO	JE	TO ?	3 - 2 - 1
TO	SI	TI !	2 - 3 - 4
TKO	JE	TO ?	5 - 4 - 3
TO	SMO	MI	2 - 1 - 2
PRSTI	SVI !		3 - 4 (5)

Slika 10.

Primjer brojalice praćen motoričkom igrom prstima (Šmit, 2001 ; str. 83.)

Slike 9. i 10. Prikazuju govorni primjer brojalice i primjer iste brojalice praćen finom motorikom prstiju. Kroz obje vrste izvođenja, ostvaruju se ritmizirani pokreti, a kroz igru prstima, povezuju se neuropsihološke komponente važne za rehabilitaciju mucanja (Šmit,2001).

5.2. Dislalija

Dislalija je poremećaj izgovora glasova u osobe s normalnim fiziološkim sluhom, normalno inervacijom organa, normalnom inteligencijom i normalnom razvijenošću ostalih jezičnih komponenti (Posokhova, 2005).
Prema Posokhovoj (2005) u odnosu na broj poremećenih podijeljeni su na:
a) Polimorfne – Poremećaj izgovora glasova iz više artikulacijskih skupina.
b) Monomorfne – Poremećaj izgovora glasova iz jedne artikulacijske skupine.

Prema odnosu na uzrok i mehanizam poremećaja, dislalije mogu biti :
a) Organske – Uzročnici su anatomske promjene u perifernim organima (zubi, zagriz, visoko i usko tvrdo nepce.)

b)Funkcionalne
- Motoričke – nedovoljna pokretljivost i spretnost govornih organa
- Senzoričke – nedostaci u radu slušno-govornog analizatora
- Senzomotoričke – teškoće na senzornim i motoričkim poljima

Da bi dijete znalo pravilno izgovarati glasove, potrebno je da uspješno prepoznaje glasove govora, ostvaruje potrebne artikulacijske položaje koji pomažu da se dobije potreban akustički zvuk te da bez pogrešaka upotrebljava glas u svim vidovima govora.

Logopedi se u korekciji dislaličnih teškoća bave stvaranjem ispravnih izgovornih navika i uklanjanjem neispravnih, korištenjem metoda ovisnima o vrsti uzročnika govornog odstupanja (Posokhova, 2005). Međutim, svako odstupanje zahtjeva korekciju istim trojstvom – pokret, govor, prostor. Šaljivim pokretanjem govornih organa artikulacijskom gimnastikom[22] , dijete postaje svjesno prostora koji ima

[22] Artikulacijska gimnastika – skup posebnih, ciljano odabranih vježbi koje pomažu jačanju mišića pokretnih organa artikulacijskog aparata i razvoju snage, spretnosti i diferencirane pokretljivosti tih organa. Primjenjuje se na motoričkim dislalijama. (I.Posokhova)

unutar i izvan sebe. Pokreti zahtijevaju točnost, glatkoću, lakoću, stabilnost i tempo izvođenja. Umjereni tempo izvođenja potreban nam je i u odbrojavanju u brojalicama koje za cilj imaju automatizaciju i diferencijaciju glasova. Takvih je mnogo, ovisno o artikulacijskoj skupini s kojom djeca imaju teškoću. Posokhova (2005) ih dijeli na sigmatizam (s, z, c, š, đ, dž, ž), lambdacizam (l, lj), rotacizam (r), te kapacizam, gamacizam, hitizam (k, g, h).

U nastavku slijede ritmizirane pjesme i igre za razvoj govora prema podacima iz knjige Govor, ritam, pokret autorica I. Herljević, I.Posokhova, 2002 : str.8; 9; 10; 12;14;16;18; 20.)

GLAS S

So, so, to je soba

Sa, sa, to je sat.

U sobi je stol
na stolu je sat

Sad je sedam sati

moram rano ustati.

GLAS Z

Zima, zima, mraz je pao.

Bit' će jako hladan dan

Ništa za to, zdrav si zlato

Uzmi čizme, hajde van!

GLAS C

Eci, peci, pec

ti si mali zec

a ja mala mica maca

eci peci pec.

(narodna)

GLAS Š

(zagonetka)

On je mekan i miriše

Pojedeš ga i nema ga više!

(kruh)

GLAS Ž

Žuta žaba Žuža

traži svoga muža.

Njen muž, žabac žuti

hoće da je ljuti,

sakrio se iza puža

gleda Žuža

al' ne vidi muža.

GLAS L

Plače, plače Lana mala

lopta je u vodu pala!

Ma ne plači više! Šuti!

Lopta neće potonuti,

moje veslo je dugačko,

loptu ću ti uhvatiti

GLAS Đ

Đuro, đače
Iz kreveta skače.
Spremi torbu
Iz kuće izađe.
Kroz ulicu prođe i sam u školu dođe
I na vrijeme prije osam
U svoj razred uđe.
Bravo Đuro!
Bravo đače!

GLAS H

Tko se smije ha-ha-ha?
Ha-ha-ha se smijem ja!
Tko se smije hi-hi-hi?
Hi-hi-hi se smiješ ti!
Tko se smije ho-ho-ho?
Ho-ho-ho?
Ne znam to.

GLAS R

Cvr-cvr-cvr,zri-zri-zri
cvrčiš cvrčku, gdje si ti?
Evo tu sam, ispod bora,
tu u travi, pokraj mora.
Vidim divnu tu krasotu,
pa se radujem životu.
Srećom, nitko me ne dira,
živ sam, zdrav sam i imam mira.
Raduje me pjesma mora,
čisti zrak i miris bora.
Cvr-cvr-cvr, zri-zri,zri
sa mnom raduj se i ti!

GLAS G

Ga, ga, ga, ga,ga!
Ide guska velika.
Ga-ga, ga-ga, ga-ga, ga!
Ide guska malena.
Ga, ga, ga, ga, ga!
Pjeva guska velika.
Ga-ga, ga-ga, ga-ga, ga!
Pjeva guska malena.

GLAS K

Tika taka tak,
nije riba to je rak!
Tika taka tuk
nije ovca to je vuk!
Tika taka tok,
nije voda to je sok!
Tika taka tik
nije krava to je bik!
Tok, tok, tok,
gotovo je. Hajde bok!

GLASOVI Č,Ć

Čiha – čiha,
čiha- čak!
Huči, huči
mali vlak.
Pušta paru,
pušta dim,
hoću kući,
idem s njim!

Ove brojalice lako su primjenjive, zvučne su i ritmične , te po svojoj konstrukciji pamtljive. Kao takve, potrebno ih je koristiti u odgojno-obrazovnom procesu te oplemeniti pratnjom muzičkih instrumenata ili različitih udaraljki.

5.2.1. Senzorički poremećaj dislalije

Na nedostacima rada slušno-govornog analizatora, u logopedskom tretiranju radi se na sustavnom razvijanju fonemskog sluha koji je temelj prepoznavanja i razlikovanja zvukova govora (Posokhova, 1999). Rad na razvijanju fonemske percepcije obuhvaća poučavanje djeteta slušnom percipiranju i razlikovanju glasova prema njihovim akustičkim položajima, te poticanje slušne pažnje različitim igrama kao što su :

-Gdje je zazvonilo? – igra za razvoj slušne pažnje kojom se razvija orijentacija u prostoru
-Reci što čuješ? – određivanje izvora zvuka, razlikovanje govora od šuma
-Tiho-glasno – razvijanje koordinacije pokreta i osjećaja za ritam koji se ostvaruje uz glasno i tiho udaranje bubnja čiju dinamiku dijete prati dizanjem i spuštanjem na vršcima nožnih prstiju

-Pokvareni telefon – Ovom igrom, potiče se oštrina govornog sluha i sposobnost primanja i razlikovanja slušnih poruka

Na temelju slušne percepcije razvija se fonematska percepcija- percepcija fonema unutar riječi. Igre poput :

-Uhvati glas – traženje određenog glasa u riječima

Gdje je glas- traženje pozicije glasa u riječima

Uvelike olakšavaju djetetu razumijevanje uloge fonemskog sustava te poticanje predčitačkih vještina (Posokhova, 1999).

5.3. Oštećenje sluha

Kada komunikacija nije verbalna, postaje ne verbalna i ulazi u vizualne sastavnice vrednota govorenog jezika – mimika i geste. Mimikom nazivamo pokrete mišića lica, izražavanje očima ili okretanje glave. Geste su, pokreti ruku kojima se skreće pozornost na izrečeno (Pavličević – Franić, 2005). Takvim se načinom komunikacije najčešće služe gluhonijeme osobe.

U ranom otkrivanju nagluhosti / gluhoće djece prethodi otoakustična emisija.

To je vrsta kontrole u kojem se sluh novorođenčeta testira putem postavljanja male sonde u uho kroz koju se puštaju tihi zvukovi, a njihov se odjek bilježi aparatom. Oštećenje sluha može se ispitivati i šaptom. Govor šaptom nastaje zahvaljujući rezidualnom zraku koji zaostaje nakon izdisaja, a ispitivanje se vrši putem razumljivosti šapta u odnosu na udaljenost ispitanika i ispitivača. Tonska i govorna audiometrija podliježu testiranju na raspon jačine koji percipira čujeće ljudsko uho – od nula do stotinu i dvadeset decibela, odnosno od praga nelagode do ne podnošljivosti zvuka. Prema rezultatima audiometrije[23] Maslovar i Butković Soldo (2011) podijelili su :

-od dvadeset i sedam do četrdeset decibela – laka nagluhost.

-od četrdeset i jedan do šezdeset decibela – umjerena nagluhost.

-od-šezdeset i jedan do devedeset i tri decibela – teška nagluhost.

-iznad devedeset i tri decibela – gluhoća.

[23] Audiometrija – svako ispitivanje sluha, putem elektroakustičkih aparata i audiometara (Padovan i suradnici, 1991).

Guberina (2010) iznosi *: " Moždana percepcija akustičkih podražaja strukturira se preko mnogostrukih putova osjetilnih organa. "* (str. 14). Akustičke se poruke primaju slušnim, vizualnim, taktilnim, olfaktivnim i mnogim drugim ne otkrivenim osjetilima. Doprinos verbotonalne teorije[24] koju detaljno istražuje P. Guberina, jest mnogostruko rješenje percipiranja zvukova kod slabo čujećih osoba, pa tako niskim transferom (do šest stotina herca, koji ne daje razumljivost čujećem uhu), uho slabo čujeće osobe može bez rehabilitacije razumjeti govor. Kada se prenose riječi gluhonijemom djetetu aparatom, ono percipira taktilne vibracije od četiri stotine do pet stotina herca (Guberina, 2010).

Unapređenjem verbotonalne metode zasigurno je moguće priuštiti osobama s oštećenjem sluha mogućnost uživanja glazbenih dionica.

6. Glazbeni segmenti u odgojno – obrazovnim ustanovama

Glazbeni odgoj može ostvariti veliki utjecaj na razvoj cjelovite ličnosti. U glazbenim igrama, karakter muzike je taj koji određuje brzinu i tip pokreta te njihovu preciznost. " *Praksa je dokazala da muzika utječe na pravilno držanje tijela, koordinacije pokreta ruku i nogu, na kvalitete hoda i trčanja.* " (Manserotti, 1987; str. 19). Tako da, kada petogodišnje dijete u igri pjevaju brojalicu (za koju nije karakteristična pratnja melodijom), svira drvenim udaraljkama i korača prostorom ; ono zapravo vrlo ozbiljno radi na bogaćenju stvaralačke fantazije, karakternih osobina i formiranje ličnosti.

U tom dominiranju prostorom, slobodnom igrom petogodišnji glazbenik uživa u održavanju utisaka sa glazbenih aktivnosti ; improvizira melodiju, ritam i svoju ulogu u prostoru. Teškom stopom koračnice uz ritam udaraljki, glazbenik zauzima stav uspravnog položaja i hrabrog karaktera i više nije stidljivi introvert, već glavni predvodnik ritam sekcije. Udaranjem drvenih udaraljki, percipira prirodnost elemenata i povezuje ih sa širim prostorom i ugodnim iskustvima.

[24] Verbotonalna metoda - temelji se na psiholingvistici i lingvistici govora. Proučava, tumači i upravlja percepcijom govora prema mogućnostima i optimalnim uvjetima mozga. Istraživanja obuhvaćaju učinke filtriranja na prijenos frekvencijskih isječaka koje stvaraju glasovi govora. Osobita važnost pridaje se cijelom tijelu koje djeluje kao primatelj i prijenosnik u slobodnom polju, kao i uporabi slušalica i vibratora postavljenih na razne dijelove tijela. (Guberina, 2010)

Osvješćuje pojam estetski lijepog, što u prirodi, što u zvučnosti drvenih udaraljki. Sve su to sastavnice glazbenog iskustva kojima je poželjno probuditi interes i motivaciju djeteta, neovisno o njegovim muzičkim sposobnostima (Manserotti, 1987).

6.1. Pjevanje

Ako glazbena aktivnost započinje pjevanjem, prethodnice tomu su vježbe koje služe postepenom uvodu u rad živčanog i mišićnog sustava : vježbe disanja, vježbe za postavu glasa ili izgovor vokala i konsonanta. Po svojoj prirodi glasa, djeca obično govore tonom f1, a prema načinu rada i primjeni, glas pripada puhačkim instrumentima. Jedan od glavnih zadataka glazbenog odgoja jest sačuvati gipkost dječjeg glasa te je postepeno razvijati. Sviranjem i pjevanjem pjesmica u višim registrima tona, izlažu dijete naprezanju glasnica, te pogodnosti nastajanja čvorića čime dječji glas postaje promukao. Oštećenje se događa i pri pjevanju u nižim registrima s toga je od važnosti dati početno intonaciju prije aktivnosti pjevanja, kao i odabrati prikladnu pjesmu. Tekstovi dječjih pjesmica proširuju dječja iskustva i znanja o prirodi i okolini, bogate dječji rječnik te potiču na usvajanje kulturnih i higijenskih navika.

Zato je za rad s djecom potrebno odabrati pjesme koje imaju umjetničku i odgojnu vrijednost, a čiji ih tekst upućuje na ljepotu materinskog jezika. Prilikom aktivnosti pjevanja, lijepe i vesele glazbene dionice, te tematika teksta, pozivaju na izražajnu dikciju. Mišići lica se opuštaju, a položajem usnica stvaraju se riječi sastavljene od niza oblikovanih konsonanta i vokala. Prilikom nepravilnog izgovaranja, prije samog pjevanja predlaže se igra onomatopjeskog ponavljanja riječi (bzzzzz, bzzzz), prvo grupnim načinom, zatim individualnim. Takva igra opušta mišiće lica te poziva na igru i pokret (Manserotti, 1987).

6.2. Brojalice

. Brojalica je ritmičko izgovaranje nekog teksta određenim ritmom s kojim se dijete susreće još u najranijoj dobi, a poput brzalica, pitalica i zagonetki, pridonose razvitku govora. Prema Peteh (2000), brojalicama se razvija tečnost izražavanja (bez zastajkivanja), pravilan izgovor, bogaćenje rječnika, približavanje narodne i

umjetničke dječje književnosti te učenje slušanja drugih. U starijoj predškolskoj dobi, djeca se vrlo rado služe brojalicama pri započinjanju igre, odabiru suigrača ili rješavanju manjih konflikata. Brojalice potiču na govornu aktivnost i time oslobađaju dječji govor, bogate dječji rječnik te pridonose pravilnom izgovoru pojedinih glasova. U spoznajnom razvitku, osobito pridonose razvoju pamćenja, jer tekst brojalice također treba upamtiti.

Ritam i pokret se također razvijaju uz pomoć brojalica. Ritam se može demonstrirati pokretom prstiju, šaka, ruku, nogu, tijela. Izgovor brojalice uz pokret može se izraziti pljeskanjem, njihanjem, mahanjem ruku, poskakivanjem ili udaraljkama, zvečkama, bubnjem i trianglom (Gospodnetić,2011).

Posebna čar brojalica je snažan poticaj na kreativnost. Počevši od ritma koji se može izraziti mnoštvom pokreta mikromotorika i makromotorike do govorne kreativnosti u kojoj tekst brojalice poziva na daljnje nadograđivanje, improviziranje i izmišljanje. Poticaj za brojalice mogu biti neposredna stvarnost, aplikacije, slike, tekst, pjesma, lutke (Peteh, 2000).

6.3. Igre s pokretom

Svaka je igra, pa tako i glazbena važan aspekt u razvoju djeteta. Glazbene igre s pjevanjem, igre su koje se temelje na pokretu i pravilima. U igrama s pjevanjem primjenjuju se uglavnom hod, trk, poskoci i kretanje ruku.

Prema Manasterotti (1987), glazbene igre s pjevanjem dijele se na :

Igre s pjevanjem u krugu – kolo
Igre u koloni
Igre slobodnih oblika
Igre mješovitih oblika

Za nešto zahtjevnije percipiranja ritma, navode se glazbene igre s ritmovima u kojima djeca, individualno ili grupno, nakon odgajatelja ponavljaju zadani ritam. Proces se ostvaruje ritmičkim udaraljkama ili vlastitim udaraljkama – rukama i nogama.

Igre s pokretom u kojima je jedan od načina ispoljavanja ritma putem prebacivanja težine s jedne strane na drugu, također se prakticira u korekciji oštećenja vestibularne funkcije. Statičke vježbe ravnoteže, poput stajanja na jednoj nozi slične su dječjoj igri prilikom igara s pjevanjem, s toga se i u praksi, za fiksiranje pogleda dok je glava u pokretu – stručnjaci služe plesom (Moslovara i Butković Soldo, 2011).

7. Zaključak

Glazba je svugdje oko nas. U pjevu ptica, u šumu mora, u trzanju žica, u udarcu bubnja, smijehu, plaču, pljesku, stupanju, hodanju ; u životu. Frekvencija je ta što untar apstrakcije mozga djeluje na nas na način na koji želi djelovati. Povezuje nas sa iskustvima i potiče da stvaramo nova, pokreće nas ili ostavlja u ostavlja bez daha u stadiju mirovanja te nas susreće sa spletom neobjašnjivih emocionalnih doživljava. Upoznavajući djecu najranije dobi sa glazbom, ostvarujemo veću podložnost za prijam doživljaja. Prilikom slušanja glazbe, dijete uključuje gotova sva osjetila i na taj način obogaćuje kognitivne, spoznajne, motoričke i mnoge druge sfere razvoja. Motoričkim pokretom izražava se namjera a važnost za razvoj govora imaju i gruba i fina motorika. Gruba motorika je ona što položajem tijela određuje način na koji se izražava glas, dok je fina motorika usko povezana sa samim razvijanjem centara za govor. Kako se govor razvija, razvija se i percepcija prostora predvođena pokretanjem unutar istog.
Pokretanjem unutar samog čovjeka, događaju se veličanstvene stvari povezane sa koordinacijom cijelog lokomotornog, živčanog, kardiovaskularnog, kemijskog sastava čovjeka koji sam po sebi još uvijek nije potpuno istražen ali je jasno da reagira na vanjske podražaje i da se sukladno njima razvija; baš kao povezanost ekspresivnog govora kojem prethodi percipiranje sluhom.

Neposrednim upoznavanjem djece sa glazbom i glazbenim elementima; djeca percipiraju ritmičke i melodijske karakteristike koje se također koriste u jezičnom izražavaju. Istima se mogu korigirati poremećaji izgovora koji neadekvatnim liječenjem mogu postati trajnima i imati negativan učinak na psihofizički razvoj čovjek. I tu opet može intervenirati glazba koja opušta živčani sustav čovjeka te pridonosi cjelokupnom razvoju pojedinca i njegove ličnosti. U kakve god svrhe se koristi glazba, njen je učinak pozitivan ako se ispravno prakticira i kao takva, spada među najljepše umjetnosti.

Literatura

Anić V. (2004). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika.* Zagreb: Novi Liber.

Čuturić N. (1996). *Psihičko – motorički razvoj djeteta u prve dvije godine života*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Crnković M. (1998). *Hrvatske malešnice : dječje pjesme pučkog izvorišta ili podrijetla*. Zagreb: Školska knjiga.

Gospodnetić H. (2011). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Skripta za studente PO UF u Zagrebu: Zagreb.

Guberina P. (1952). *Zvuk i pokret u jeziku*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Guberina P. (2010). *Govor i čovjek. Verbotonalni sistem*. Zagreb: Artresor.

Herljević I., Posokhova I. (2002). *Govor, ritam, pokret.* Zagreb: Ostvarenje.

Kikierman H., Muter V. (2007). *Pripremite dijete za školu*. Zagreb: Ostvarenje.

Kuvač Kraljević J. (ur.) (2015). *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb: Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Majsec Vrbanić V. (2008). *Slušamo, pjevamo, plešemo, sviramo*. Zagreb, Ruke.

Mali anatomski atlas "Naše tijelo" (1974). Zagreb: Školska knjiga.

Manserotti V. (1987). *Muzički odgoj na početnom stupnju*. Zagreb: Školska knjiga.

Moslovara S., Butković Soldo S. (2011).*Vestibularna rehabilitacija*. Osijek: Grafika d.o.o.

Motte – Haber H. (1999). *Psihologija glazbe*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Osmanova G. (2010). *150 igara prstićima za razvoj fine motorike.* Sankt Peterburg: Planet Zoe.

Padovan I., Kosoković F., Pansini M., Poljak Ž. (1991). *Otorinolaringologija.* Zagreb: Školska knjiga.

Pavličević – Franić D. (2005). *Jezično izražavanje – Komunikacijom do gramatike.* Zagreb: Alfa.

Pecetić R. (n.d.). *Uho – organ sluha i ravnoteže. Slušni i vestibularni sustav.* http://neuron.mefst.hr/docs/katedre/neuroznanost/katedra_neuroznanost/medicina/nastavni_materijali_renata_ivana/Uho,%20sluh,%20ravnoteza.pdf (15.9.2017)
Peteh M. (2000). *Brojalice*. Zagreb: Alinea.

Platon (2009). *Država*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Posokhova I. (1999). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Zagreb: Ostvarenje.

Posokhova I. (2005). *Izgovor – kako ga poboljšati*. Zagreb: Ostvarenje

Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora.* Zagreb: Naklada Haid.

Veliki skladatelji i njihova glazba (1996). *Beethoven.* Zagreb : Mozaik knjiga.

ANTONELA RADIĆ

OSOBNI PODACI

Ime i prezime	Antonela Radić
Datum rođenja	17. 1. 1995
Adresa	
Telefon	
E- mail	

OBRAZOVANJE	
Jezična gimnazija, Sisak	2009-2013

RADNO ISKUSTVO

Plivački sudac	Sisak, Janaf
Turistički animator	Istra animation club, bloo d.o.o
Konobar	Caffe bar Loyd's
Trener - odgajatelj	Dječji kamp grada Poreča
Pomoćnik u nastavi	OŠ Braća Bobetko

OSTALE VJEŠTINE

Rad na računalu	MS Office paket (Word, Excell,Powerpoint)
Strani jezici	Engleski (aktivno), Njemački (pasivno)
Tečajevi	- Kronično bolesno dijete i dijete s teškoćama u razvoju -načela u radu s djecom predškolske dobi - Tečaj hrvatskog znakovnog jezika

Izjava o samostalnoj izradi rada

Kojom izjavljujem da sam završni rad s naslovom UTJECAJ GLAZBE NA RAZVOJ GOVORA izradila samostalno pod mentorstvom dr.sc. Jelena Blašković, pred. U radu sam primijenila metodologiju teorijske obrade teme i koristila literaturu koja je navedena na kraju rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u radu citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama. Rad je pisan u duhu hrvatskog jezika.

Studentica : ime i prezime

_____

Izjava o javnoj obrani rada

Naziv visokog učilišta
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i javno objavi moj rad naslov

UTJECAJ GLAZBE NA RAZVOJ GOVORA
vrsta rada

TEORIJSKI RAD

u javno dostupnom institucijskom repozitoriju

---

i javnom dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03,
105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15)

U Petrinji, 28. rujna 2017. godine

Ime i prezime

ANTONELA RADIĆ

OIB

Potpis